

Červen 2024

MNOHO SLOV A MÁLO ZBRANÍ PRO UKRAJINU

Irena Krcháková

Shrnutí

Ukrajina nutně potřebuje munici a protivzdušnou obranu, aby se dokázala efektivně bránit ruskému agresorovi. Prezident Volodymyr Zelenskij s touto výzvou vystupuje už několik měsíců a osobně či virtuálně oslovuje státníky z očí do očí nebo na setkáních a summitech NATO či EU. Prezidenti a premiéři odpovídají bez zaváhání, že budou zemi podporovat tak dlouho, jak bude třeba. Proč tedy vojáci na frontě nebo civilisté ve městech stále více pociťují drtivé dopady ruských raket.

Hlavní body

- Aby se Ukrajina dokázala efektivně bránit ruskému agresorovi, nutně potřebuje pomoc od svých západních spojenců, a to nejlépe formou dodávek moderních zbraní.
- Západní země shodně deklarují podporu válkou napadené zemi. Představitelé NATO i EU už přes dva roky opakují, že Ukrajina si zaslouží veškerou pomoc. Té se jí ale nedostává.
- Největšími dodavateli vojenského materiálu Ukrajině jsou Spojené státy, z evropských států jsou to severské země a Německo.
- Cestou ke snadné vojenské podpoře by mohly být menší iniciativy po vzoru té české. Podporované či sjednané na půdě EU či NATO.

„Země Severoatlantické aliance se shodují na nutnosti prohloubit podporu Ukrajiny napadené Ruskem.“
Jens Stoltenberg, generální tajemník NATO (ČTK, 2024)

„Více než kdy jindy zůstáváme jednotní a věrní svému slibu podporovat Ukrajinu tak dlouho, jak bude třeba.“ společné prohlášení předsedů evropských institucí (Evropská komise, 2024)

„Ukrajina může zastavit Putina, když budeme stát s Ukrajinou a poskytneme zbraně, které potřebuje na svou obranu.“ Joe Biden, americký prezident (Aktuálně.cz, 2024)

„Včasná podpora pro naši armádu. Dnes v této věci ještě nevidím nic pozitivního. Dodávky jsou, pomalu začaly, ale proces je třeba urychlit.“ Volodymyr Zelenskyj, ukrajinský prezident (České noviny, 2024a)

„Podporu bychom měli plánovat tak, aby ukrajinská armáda v budoucnu nečelila kritickým nedostatkům.“ Jana Černochová, ministryně obrany (Polák, 2024)

Málo dělostřelecké munice jako hlavní důvod ruského postupu na území Ukrajiny. Nedostatečná protivzdušná obrana jako hlavní viník zničené infrastruktury a civilních budov ve městech napříč celou zemí. Kyjev nutně potřebuje finanční a hlavně muniční pomoc. Vojákům a obráncům hranic se nedostává nábojů, střel, raket, letadel, dronů a dalšího vojenského materiálu. Už déle než dva roky trvá ruská agrese a zatímco Moskva dokáže poskytnout nepřeberné množství lidského kapitálu, armádního vybavení z vlastních skladů či dodaného ze Severní Koreji, Íránu a dalších „tajných“ spojenců, Kyjev takové možnosti nemá.

Pomoc světových gigantů

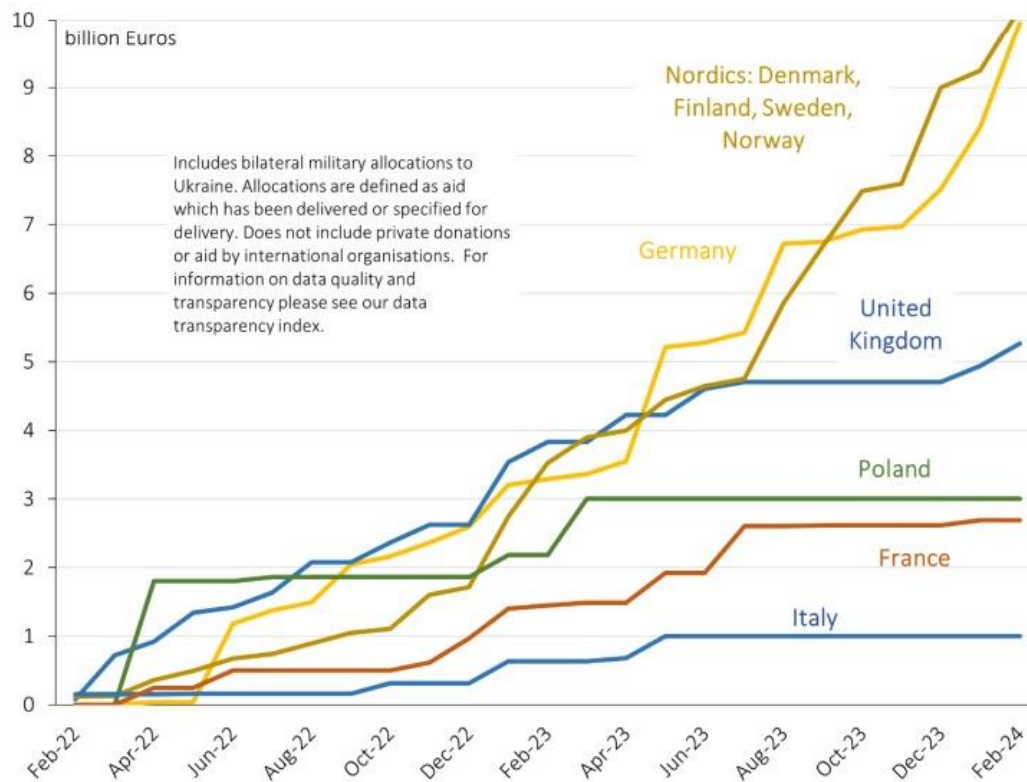
Ukrajina se musí spoléhat na své západní spojence. Stát je přímo odkázán na to, jaké vybavení od Evropské unie nebo Severoatlantické aliance dostane. Oficiální čísla uvádějí, že EU poskytla od začátku konfliktu pomoc v hodnotě přes 143 miliard eur – z toho 33 miliard bylo určeno na vojenskou podporu. Ta je rozdělena do několika částí. Zaprvé jde o dodávky konkrétních zbraní a střel „financování poskytování smrtícího i nesmrtícího vojenského vybavení a dodávek,“ jako jsou osobní ochranné prostředky, soupravy první pomoci, palivo, munice a raketové střely. Druhou formou podpory je vojenská pomocná mise, která spočívá v „individuálním, kolektivním a specializovaném“ výcviku ukrajinských ozbrojených sil. Od začátku mise prošlo takovým tréninkem na 40 tisíc vojáků. A nakonec třetí podoba pomoci, to jsou společné nákupy členských států nebo darování ze stávajících zásob (Rada Evropské unie, 2024).

NATO v podpoře Ukrajiny oficiálně funguje jako koordinátor a motivuje spojence v poskytování humanitární a nesmrtící pomoci. Stovky milionů eur už šly na oblečení do chladného počasí, neprůstřelné vesty, pohonné hmoty, vozidla, zdravotnický materiál a podobně. Státy Aliance se zavázaly i k technické podpoře válkou zasažené zemi a výcviku vojáků. A každý samostatně podporuje Ukrajinu taky zbraněmi, municí, vozidly či letouny.

Největším poskytovatelem finanční pomoci jsou Spojené státy. Od začátku konfliktu dostal Kyjev jenom na vojenské vybavení víc než 40 miliard dolarů. A letos v dubnu podepsal prezident Joe Biden po několikaměsíčním protahování schvalování zákona v Kongresu uvolnění dodatečných 61 miliard, a to na vojenskou i ekonomickou podporu země. A podle šéfa Bílého domu by dodávky měly začít okamžitě. „Během příštích několika hodin, doslova za několik hodin, začneme posílat Ukrajině vybavení pro protivzdušnou obranu, municí, dělostřeleckou a do raketových systémů, a obrněná vozidla,“ řekl Biden (Český rozhlas, 2024). Mělo by jít mimo jiné taky o pro Ukrajince důležitou municí do raketometů HIMARS a vozidla pěchoty Bradley nebo rakety s dalekým dosahem ATACMS. Na ty si ale obránci zřejmě budou muset počkat i několik týdnů.

Pokud jde o evropské země, v prvních měsících války poskytly největší množství zbraní a další vojenské podpory Velká Británie a Polsko. Teď podle dat německého Kielského institutu jsou to severské státy: Dánsko, Finsko, Švédsko a Norsko, které v celkové hodnotě dodaly pomoc za 10,2 miliardy eur a Německo za 9,95 miliardy. Teprve pod hranicí tří miliard lze najít Francii a Itálii.

Graf 1: Vojenská pomoc od evropských zemí

Zdroj: (Kiehl Institute, 2024)

Česká muniční iniciativa

Česko otevřelo myšlenku společných nákupů na mimořádném summitu Evropské unie na začátku února. Cílem iniciativy je společné financování a nákup munice ze světových i evropských skladových zásob. Tuzemsko přitom primárně funguje jako zprostředkovatel a propojuje jednotlivé země s dodavateli vojenského vybavení.

Tři měsíce od prvních jednání označil premiér Petr Fiala reakci států jako „impozantní, neboť se do ní (iniciativy) zapojilo velké množství zemí“ (Vláda ČR, 2024). Ministryně obrany Jana Černochová (ODS) potvrdila, že ke konci května se zapojilo 18 států EU a NATO. Aktuálně se podařilo shromáždit finance ve výši 1,6 miliard eur, i když podle šéfky resortu peníze zatím poslaly jenom čtyři státy, a to Kanada, Dánsko, Nizozemsko a Portugalsko. Ostatní země sice podepsaly příslušná memoranda, peníze však ještě neposlaly – nákup další munice proto teď ustrnul. A například vládní zmocněnec pro rekonstrukci Ukrajiny Tomáš Kopečný přiznává, že „je to asi běh na delší trať, než jsme doufali“ (Český rozhlas Pus, 2024). Vyjádřená podpora se podle něj přenesla především do roviny politické nikoliv finanční. Zatímco některé státy mají problémy technického nebo legislativního charakteru, další se zase neshodnou v rámci vlastních koalic nebo odkud peníze vzít.

„Pokud některé země podepsaly memorandum, ale dosud neposlaly finanční prostředky, nemůžeme v akvizicích pokračovat. Je to tak trochu apel na ty vlády, které již podepsaly memoranda, aby peníze poslaly,“ uvedla k tomu Černochová (Novinky.cz, 2024)

První reálnou dodávkou – konkrétně desítky tisíc kusů munice ráže 155 mm – můžou vojáci vyhlížet už na začátku června. Další zásilka by měla následovat. „Očekáváme, že do konce roku zajistíme předání půl milionu kusů dělostřelecké munice,“ stojí ve společném prohlášení vybraných zainteresovaných premiérů (Vláda ČR, 2024). Jak a kdy přijde další pomoc a hlavně kolik bude zahrnovat zbraní/munice se teprve uvidí.

Menší iniciativy jako cesta k dodávkám zbraní?

Podobné menší akce teď už organizují také další státy – například německá iniciativa, která se soustřeďuje na posílení ukrajinské protivzdušné obrany. Vybrat se ke konci května podařilo víc než jednu miliardu eur. Česko přispělo konkrétně simulátorem na letoun F-16 a brzy (podle agentury Reuters v červnu a červenci) by měly následovat i letouny dodané západními spojenci. Stroje přislíbily Belgie, Dánsko, Norsko a Nizozemsko (České noviny, 2024b).

Lotyšsko se kromě muniční iniciativy zapojilo taky do takzvané dronové koalice. Jejím cílem je dodat Kyjevu do příštího jara milion dronů. „Jsme rádi, že už se zapojilo více než deset zemí,“ řekla v Praze na konci května premiérka Evika Siliňová (Česká televize, 2024)

V neposlední řadě například Francie teď nově zahájila diskusi nad vytvořením koalice pro výcvik vojáků přímo na Ukrajině. Prezident Emmanuel Macron za tím účelem už jedná s vybranými státy. Deník Le Monde uvedl, že první instruktoři by do země mohli odjet už za několik týdnů nebo dokonce dnů (Ricar, P., Pietralunga, C., 2024).

Co ještě může udělat Evropská unie?

Evropská unie sice dokázala navrhnout další balík pomoci, který má směřovat na Ukrajinu, jeho schválení je ale velmi obtížné. Pro musí hlasovat představitelé celé sedmadvacítky. Tedy i těch států, které se k vojenské podpoře staví rezervovaně až odmítavě. Současný návrh činí podle šéfa unijní diplomacie Josepha Borrela 6,7 až 6,9 miliard euro (České noviny, 2024c), schválení ale opět blokuje Maďarsko. Vyjednávačům tedy stejně jako minule nezbyvá než zasednout ke stolu a v rámci principu jednomyslnosti přimět premiéra Viktora Orbána ke kompromisu. To si ale vyžádá čas, který Ukrajinci nemají. Anebo to bude stát tolik, že to ostatní členské země nebudou chtít zaplatit.

Co ještě může udělat NATO?

Severoatlantická aliance stojí za Ukrajinou. Alespoň tak zní závěr každého setkání ministrů členských zemí anebo velkých summitů. Co ale reálně může NATO poskytnout Kyjevu? Především motivovat členské státy, aby se do pomoci aktivně zapojily, aby poslaly zbraně ze svých zásob anebo je pro Ukrajinu nakoupily. Vhodné by taky bylo, aby Aliance sloužila jako platforma, která dokáže jeden z vybraných postupů když ne koordinovat, tak alespoň poskytnout půdu pro jeho organizaci. Cestou by mohly být právě společné nákupy zbraní ze zemí, které jich mají na skladě více. Anebo výměna kontaktů na nejvyšší úrovni či dohoda o spolupráci na výrobě zbraní a technologií.

Mimo to NATO plánuje ambiciózní finanční podporu (i když ne smrtícího materiálu) válkou zasažené země. Generální tajemník Jens Stoltenberg před blížícím se červencovým summitem mluví o vytvoření víceletého finančního závazku, kdy by členské země poskytly Ukrajině nejméně 40 miliard eur ročně a každý stát by se spravedlivě podílel na zátěži (České noviny, 2024d). Už teď se ale dá očekávat,

že přestože podporu Ukrajiny členové Aliance navenek deklarují, debata o penězích bude bolestivá. Na druhou stranu mandát končí Stoltenbergovi na konci září (pokud nebude znovu prodloužen) a lze předpokládat, že své desetileté působení v čele NATO bude chtít završit doslova grandiózně.

K čemu to všechno

Severoatlantická aliance ze své podstaty nemůže na Ukrajinu poslat smrtící zbraně. Evropská unie by chtěla, ale kvůli nutnému souhlasu všech členských států je velmi obtížně dojednat podrobnosti dohody. Navíc, čekat na to, až Brusel rozhýbe obrannou výrobu a trh s vojenským materiálem, může trvat podle některých expertů i roky. A tolik času Ukrajina zřejmě nemá. Následující nikoliv roky a měsíce, ale týdny budou podle bývalého náčelníka generálního štábu AČR generála Jiřího Šedivého kritické (Hobza, Š., Hromada J. T., 2024). Cesty vedoucí k dodání zbraní je proto třeba hledat jinde. Malé „muniční“ iniciativy by mohly být tou správnou skulinou, ať už v jejich vzniku či záštitě bude hrát roli NATO nebo EU. Státy napříč celým světem se můžou dohodnout na participaci ve větší či menší míře, bez legislativních omezení velkých organizací či společného trhu a svou účast založit na dobrovolnosti a hlavně ekonomických (a obranných) možnostech daného státu.

Vzletná prohlášení o tom, že Severoatlantická aliance nebo Evropská unie stojí za Ukrajinou a budou ji podporovat tak dlouho, jak bude třeba, jsou sice důležitá. Každý člověk teď ví o tom, že na východě Evropy je válka, je třeba hájit demokratické principy a bránit agresorovi v obsazování cizího území. Pod hrozbou rozšíření konfliktu dál na kontinent je nutné agresivní politiku Ruska odmítnout. Realita se ale teď odehrává u Kupjansku, Izjumu nebo Lymanu, na dohled od Charkova. Tamní vojáky nespasí charakterní „stojíme za vámi“. „Nestojíte, nebojujete se mnou bok po boku“ řeknou si ti v zákopech. A proto je třeba dalších iniciativ, dalšího materiálu ze Spojených států a dalších zbraní sesbíraných z celého světa.

Zdroje

- ČTK (2024, 31. 5.). Stoltenberg: Země NATO se shodují na nutnosti prohloubit podporu Ukrajiny. <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/2526155>
- Evropská komise (2024, 23. 2.). Joint Statement by the President of the European Council, the President of the European Commission and the President of the European Parliament. ec.europa.eu. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_24_1030
- Aktuálně.cz (2024, 8. 3.). Biden v poselství o stavu unie vyzval k podpoře Ukrajiny a vtipkoval o svém věku. <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/biden-v-poselstvi-o-stavu-unie-vyzval-k-podpore-ukrajiny-a-v/r~dd9a2b98dd1411eeb553ac1f6b220ee8/>
- České noviny (2024a, 29. 4.). Šéf NATO navštívil Kyjev, Zelenskyj si stěžoval na pomalé dodávky pomoci. <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/2512259>
- České noviny (2024b, 28. 5.). Evropští státníci přislíbili na schůzce v Praze další pomoc Ukrajině. <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/lidri-nekolika-zemi-eu-budou-v-praze-jednat-o-pomoci-ukrajine/2523596>
- České noviny (2024c, 28. 5.). Expert: Použití zbraní na území Ruska by NATO do války nevtáhlo, jde o politiku. <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/eu-ma-pripraveno-az-69-mld-eur-pro-ukrajinu-pomoc-ale-blokuje-madarsko/2524471>
- České noviny (2024d, 31. 5.). Blinken: Rusko stupňuje ofenzivu na Ukrajině i hybridní útoky na Západě. <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/-stoltenberg-chce-spravedlivy-podil-spojencu-na-pomoci-ukrajine/2525851>
- Ricar, P., Pietralunga, C., (2024, 30. 5.). Emmanuel Macron veut constituer une coalition européenne d'instructeurs militaires en Ukraine. Le Monde. https://www.lemonde.fr/international/article/2024/05/30/emmanuel-macron-veut-constituer-une-coalition-europeenne-d-instructeurs-militaires-en-ukraine_6236275_3210.html
- Hobza, Š., Hromada J. T., (2024, 21. 5.). Generál Šedivý: Příklad pár týdnů bude pro Ukrajinu kritických. Chybí zbraně, ale zejména vycvičení vojáci. Lidové noviny. https://www.lidovky.cz/domov/podcast-perimetry-general-jiri-sedivy-valka-na-ukrajine-armada.A240520_172702_In_domov_jth
- Český rozhlas (2024, 24. 4.). Biden podepsal vojenskou pomoc Ukrajině. ‚Vybavení začneme posílat během hodin,‘ prohlásil. https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/americky-prezident-biden-balik-pomoc-ukrajina-zakon-usa_2404241755_eza
- Český rozhlas Plus (2024, 29. 5.). Státy poslaly část peněz, testují, zda bude česká iniciativa pro Ukrajinu fungovat, popisuje Kopečný. https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/ukrajina-munice-cesko-pomoc-iniciativa-valka-rusko_2405291243_ako
- Novinky.cz (2024, 29. 5.). Peníze na munici pro Ukrajinu zatím poslaly jen čtyři země z osmnácti. <https://www.novinky.cz/clanek/zahranicni-evropa-penize-na-munici-pro-ukrajinu-zatim-poslaly-jen-ctyri-zeme-z-osmnacti-40473999>
- Rada Evropské unie (2024, 27. 5.). Solidarita EU s Ukrajinou. <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-response-ukraine-invasion/eu-solidarity-ukraine/>
- Vláda ČR (2024, 28. 5.). Společné prohlášení Setkání lídrů k podpoře obrany Ukrajiny. <https://vlada.gov.cz/assets/media-centrum/aktualne/Spolecne-prohlaseni-Setkani-lidru-k-podpore-obrany-Ukrajiny.pdf>

- Česká televize (2024, Do české muniční iniciativy přispělo patnáct zemí přes 39 miliard korun, řekl Fiala. <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/na-schuzku-k-bezpecnostni-spolupraci-dorazi-do-prahy-i-ukrajinsky-premier-smyhal-349667>
- David Polák (2024, 28. 5.). Ministři obrany zemí EU jednali v Bruselu o financování obranného průmyslu a pomoci Ukrajině. K české muniční iniciativě se formálně připojila Litva. Army.cz. <https://mocr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/ministri-obrany-zemi-eu-jednali-v-bruselu-o-financovani-obranneho-prumyslu-a-pomoci-ukrajine--k-ceske-municni-iniciative-se-formalne-pripojila-litva--251483/>

Autor

Irena Krcháková

V minulosti se věnovala především oblasti mediálních studií a sémiotiky, nyní rozšiřuje své obzory na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy v oboru historická sociologie. Zaměřuje se odborně na domácí politickou scénu, sociální a zdravotnická témata a věnuje se také obrannému průmyslu, dopravě a energetice. Má bohaté zkušenosti s mezinárodní politickou agendou, včetně evropských témat, Evropské unie, politiky Spojených států, OSN a NATO. Profesně se uplatnila jak v rozhlase, tak v České televizi. Ve volném čase se nejčastěji věnuje sportu a své dceři.

Vydavatel

INSTITUT PRO POLITIKU A SPOLEČNOST

Posláním Institutu je zkvalitňování českého politického a veřejného prostředí prostřednictvím profesionální a otevřené diskuse a vytvoření živé platformy, která pojmenovává zásadní problémy, vypracovává jejich analýzy a nabízí recepty pro jejich řešení formou spolupráce expertů a politiků, mezinárodních konferencí, seminářů, veřejných diskuzí, politických a společenských analýz dostupných celé české společnosti. Jsme přesvědčeni, že otevřená odborná diskuse a poznání podstaty a příčin jednotlivých problémů jsou nutným předpokladem jakéhokoli úspěšného řešení problémů současné společnosti.

Martinská 2, 110 00 Praha 1

+420 602 502 674

www.politikaspolecnost.cz

office@politikaspolecnost.cz